BIJLAGE 3

Veluwe

Provincie Gelderland, Waterschappen, gemeenten Arnhem, Barneveld, Ede, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen

Positionering van de Veluwe in de Groene Metropool

De Veluwe is met haar rijke natuur en variatie aan landschappen van onschatbare strategische (inter-)nationale waarde. De Veluwe is het grootste Natura2000-gebied op land van Noordwest-Europa. De stuwwal is de motor voor het watersysteem met invloeden tot ver buiten de Veluwe en essentieel voor onze drinkwatervoorziening en nationale drinkwaterreserve.

De Veluwe is het "groen" in onze Groene Metropool. Zij is de "groene long" van de regio en vormt de contramal voor de toenemende verstedelijking door bevolkingsgroei en woningbouw.

De afwisseling van bos, heide, beken en sprengen, landgoederen en het rivierengebied levert een landschap op waarin veel inwoners en bezoekers zich kunnen ontspannen. Naast de intrinsieke groenblauwe natuurwaarden en haar bijdrage aan het klimaatsysteem (o.a. CO_2-opname, O_2-productie, zuivering, verkoeling) heeft de Veluwe een grote toeristisch-recreatieve waarde.

Maar de Veluwe gaat achteruit! Door onder andere milieudeposities, verdroging, versnippering en een toenemende recreatieve belasting treedt een verschraling op. Ook is er een ruimtelijke druk door ruimteclaims voor woningbouw, bedrijfslocaties, verkeer en vervoer en (grootschalige) energieopwekking en waterwinning. We zoeken een duurzamere balans tussen ruimte voor de natuur en ruimte voor de mens. Het behoud, beschermen en versterken van dit landschap, deze natuurwaarden en dit watersysteem is een van de hoofddoelen uit het verstedelijkingsconcept. Een robuust ecologisch systeem is randvoorwaardelijk voor een gezonde en welvarende samenleving.

Binnen het Natura 2000-gebied staat behoud en versterking en uitbreiding van de natuur voorop. In een ruime zone daaromheen is ruimte voor passende, gemengde ontwikkelingen. In die zone vinden we de meeste kernen, landgoederen, uiterwaarden en landbouwgebied.

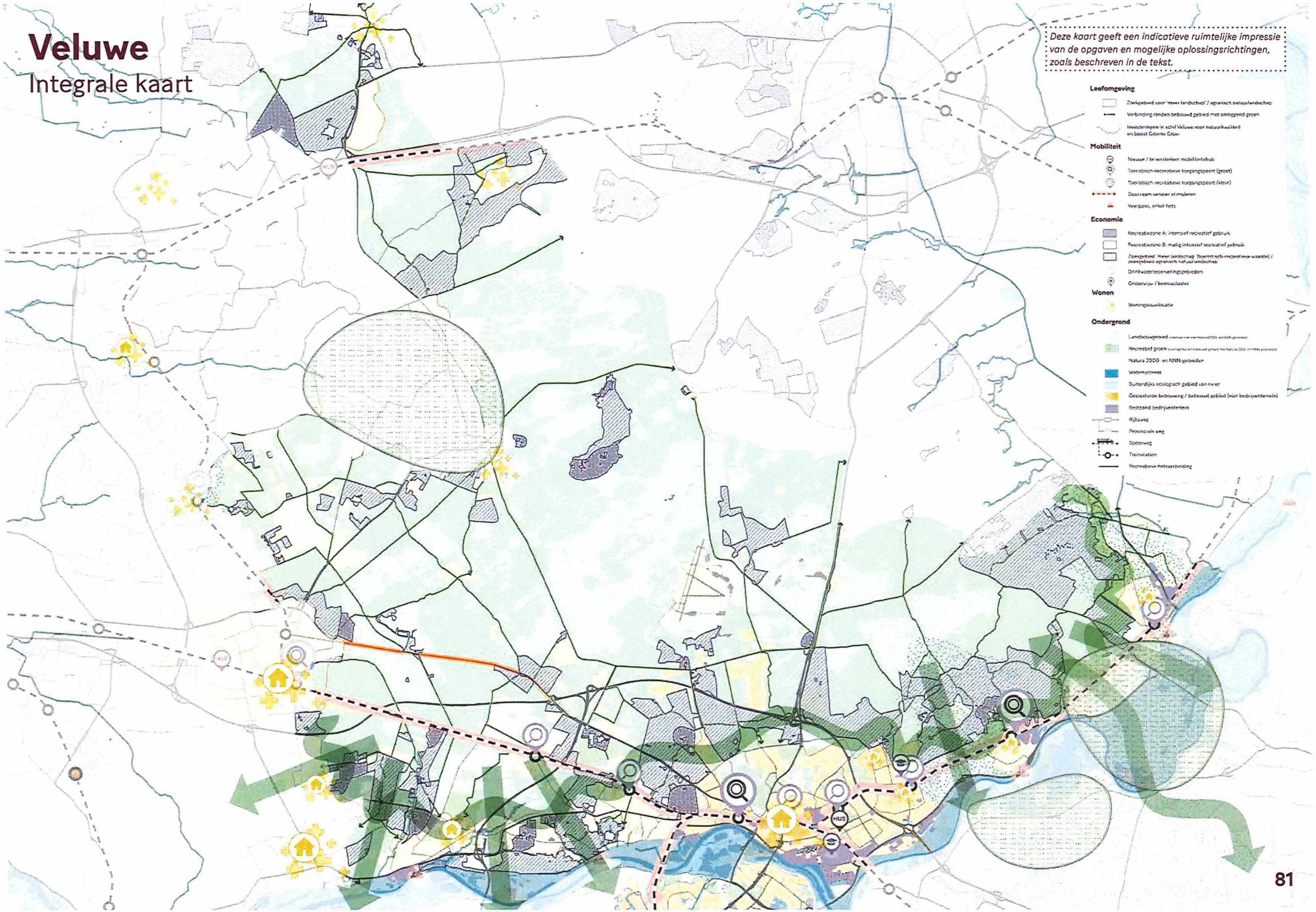
Een goede afstemming met aangrenzende deelgebieden uit de Verstedelijkingsstrategie, waaronder Liemers, Foodvalley en Arnhem-Oost is daarom noodzakelijk. Hetzelfde geldt voor onder andere de gemeenten Apeldoorn en Harderwijk, waar ook opgaven zijn voor woningbouw. We willen de groenblauwe waarden van de Veluwe door laten lopen tot tussen en zelfs in onze kernen.

De gebiedsuitwerking Veluwe heeft een belangrijke rol om het 'meer landschap' van onze ambitie 'meer landschap, meer stad', te realiseren. We zullen daarom woon- en werklocaties grotendeels in andere deelgebieden moeten realiseren. Toch is er, mede vanuit het oogpunt 'vitale kernen' voor woningbouw, ook een beperkte opgave in dit deelgebied die we zo veel mogelijk binnenstedelijk, circulair, klimaatadaptief en groen realiseren. Economisch focussen we op versterking van de toeristisch-recreatieve sector, met name in de randen, maar ook de ontwikkelingskansen van de landbouwtransitie nemen we mee.

Integrale onderzoeksvraag

Hoe kunnen we de natuur (ecologie en hydrologie) herstellen en versterken en gelijktijdig de demografische en economische groei faciliteren en de vitaliteit van kernen versterken? Waar kunnen we dit combineren met versterking van landschap, economie en cultuurhistorie? Hoe kan de landbouwtransitie en de transformatie van verblijfsrecreatie hierin benut worden? Hoe vergroten we de groene verbindingen met (recreatief) groen buiten de Veluwe? En hoe financieren we deze ambitie? Dit zijn de onderzoeksvragen waar het in dit deelgebied om draait.

Veluwe
Integrale kaart

Hoofdopgaven met onderliggende opgaven

Leefomgeving
Wil de Veluwe de groene long van de metropool blijven, dan is beheer, herstel en uitbreiding van natuur en hydrologie randvoorwaardelijk. We willen vanuit de Verstedelijkingsstrategie daar een integrerende bijdrage aan leveren, vanuit de balans tussen groen en groei. Denk daarbij aan recreatiezonering in het natuurgebied en daarbuiten, natuurontwikkeling, tegengaan van verdroging en stikstof-maatregelen. Ook willen we aan de randen van de Veluwe nieuwe mogelijkheden ontwikkelen voor dag- en verblijfsrecreatie om daarmee de druk op de Veluwe zelf te verminderen. We integreren dat waar mogelijk met de transitie van de landbouw, stimulering van de recreatieve economie en klimaatadaptatie. In het verlengde daarvan is 'meer landschap' buiten het deelgebied Veluwe ook noodzakelijk. Zo spreiden we de recreatie.

Wonen
We gaan verspreid over meerdere kernen, zoveel mogelijk nabij OV-knooppunten, ongeveer 3.000 woningen toevoegen tot 2040. Veel kernen lopen tegen ruimtelijke grenzen aan (natuurgebieden, uiterwaarden), liggen in landschappelijk waardevolle gebieden en willen niet aan elkaar groeien (groene vingers behouden). Ook hebben we de opgave om de brede vitaliteit van kleinere kernen te behouden. We realiseren woningen bij voorkeur via verdichting en nabij OV-punten wat leidt tot ingewikkelde ontwerpopgaven. Hoe verdichten we woonwijken zonder het karakter van onze kernen aan te tasten en hoe doen we dat betaalbaar, klimaat-adaptief, groen en circulair?

Mobiliteit
Verminderen van vervuiling/deposities, verkeersoverlast en veiligheidsrisico's van automobiliteit door recreanten en forenzen is nodig voor de leefbaarheid in deze regio en is goed voor de natuur. Bij voorkeur komt zowel de toerist als lokale ommetjesmaker zonder auto naar de Veluwe, maar we willen ook overstappen (transfers) van auto naar fiets mogelijk maken. Dit voorzien we vooral aan de randen/ontvangstplekken van de Veluwe. Daarbij dragen strategisch gelegen ontvangstlocaties (goede ov-parkeer- en overige voorzieningen) bij aan spreiding van bezoekers in het gebied. Voor het lokale woon-werk verkeer stimuleren we slimme en schone mobiliteit; fiets en openbaar vervoer.

Economie
We willen de recreatieve economie waar nodig revitaliseren en waar mogelijk versterken. We stimuleren de landbouwtransitie met multifunctioneel landgebruik, innovatie, kortere keten en nieuwe duurzame verdienmodellen. De toekomst van intensieve landbouw en zwaardere industrie aan de randen van de Veluwe moet afgewogen worden ten opzichte (versterking van) natuur, hydrologie en recreatie. In en rond de Veluwe zijn er veel ruimtelijke beperkingen voor maatregelen voor de energietransitie vanwege natuurbescherming en strategische drinkwatervoorzieningen (inclusief Aanvullende Strategische Voorraad).

Aanzet voor oplossingsrichtingen, maatregelen en de onderzoeksagenda

1. Robuust systeemherstel van de Veluwe
Een natuurlijker watersysteem en natuurherstel is noodzakelijk om effecten van stikstofdepositie, klimaatverandering en de achteruitgang van de biodiversiteit tegen te gaan. Daarom geven we een impuls aan natuurontwikkeling op de Veluwe. In verschillende herstelprogramma's werken we al aan het herstel van het Natura2000 gebied 'de Veluwe', bijvoorbeeld in de uitvoering van recreatiezonering. Ook in het Nationaal Programma Landelijk Gebied en in de Gelderse Maatregelen Stikstof wordt gewerkt aan het versterken van de natuur op en rondom Veluwe. Dankzij de verkenning van Gelderse Maatregelen Stikstof hebben we een goed beeld welke maatregelen nodig zijn om de negatieve effecten van stikstof te beperken, zowel op de Veluwe zelf als op de flanken ervan (de overgangsgebieden). Denk bijvoorbeeld aan robuust systeemherstel (natuur en water) in en nabij beekdalen, zoals het versterken van het Renkums beekdal en tegengaan van verdamping in het infiltratiegebied. We onderzoeken hoe we deze maatregelen gerealiseerd krijgen en wat voor samenwerkings-

en financieringsconstructies daarbij passen, waar mogelijk geïntegreerd met de maatregelen voor 'meer landschap;' en 'dagelijks groen' in de directe leefomgeving.

2. Meer landschap
In een ruime schil rond de Veluwe zoeken we grote gebieden waar we een deel van het extra uitloopgebied uit het verstedelijkingsconcept kunnen realiseren. Het doel is om de Veluwe als toeristisch-recreatief concept uit te breiden en daarmee de recreatieve druk te spreiden.
In de gehele verstedelijkingstrategie zoeken we 5.000 hectare. In deze gebieden willen we natuur- en landschapswaarden toevoegen met behoud van onder andere een natuur-inclusieve landbouwfunctie. We gaan onderzoek doen naar de ontwikkelingskansen in deze gebieden voor verblijfsrecreatie, natuur, landbouw en landbouwtransitie, hydrologie en klimaatadaptatie, landschap, cultuur, erfgoed en economie. We denken daarbij, binnen het deelgebied Veluwe, aan het gebied Otterlo-Wekerom-Harskamp, het Rivierklimaatpark, de Havikerwaard en het versterken van recreatie aan de Rijn en IJssel.
Transities en investeringen in de schil rond de Veluwe hebben prioriteit vanwege de directe positieve impact op de natuurkwaliteit. Deze investeringen hebben een hoog maatschappelijk rendement en geven een krachtige boost aan de Groene Groei.

3. Spreiden en kanaliseren van de recreatie op de Veluwe
Ook recreatie en toerisme heeft haar weerslag op de kwaliteit van de natuur op de Veluwe. De natuur lijdt onder het intensieve gebruik. De recreatiezonering is een stap in de goede richting. Hierin zijn gebieden aangewezen waar intensiever gerecreëerd kan worden en gebieden waar de natuur dit gebruik niet of in mindere mate toelaat. Ongeveer 75% recreanten op de Veluwe zijn inwoners van het gebied. Meer landschap aan de randen van de Veluwe draagt ook bij aan het spreiden van de gebruikers.
Naast het toevoegen van nieuw landschap, onderzoeken we ook hoe we recreanten kunnen spreiden over de groene metropool. We onderzoeken welke 'groene verbindingen' met gebieden buiten de Veluwe waardevol zijn en hoe deze helpen de groeiende recreatieve druk te spreiden. Denk daarbij aan verbinding met Park Lingezegen, water- rivierrecreatie in de Liemers of de parkontwikkeling in het Binnenveld in de Foodvalley.

4. Dagelijks groen
Nabij, tussen en in onze kernen zoeken we lokale kansen voor groene, blauwe en landschapsontwikkeling. Door toevoeging van nieuw dag-recreatief groen bieden we alternatieve ommetjes en honden uitlaat-gebieden voor bewoners. Daarmee verminderen we de druk op de natuur, voorkomen we het aaneengroeien van kernen en helpen we klimaatadaptatie. We zien uitdrukkelijk kansen bestaande landgoederen en uiterwaarden te versterken en te ontsluiten en betrekken daarom het Geldersch Arcadië Pact bij deze ontwikkeling.

5. Infrastructuur en toeristisch-recreatieve toegangspoorten
Een netwerk van grote en kleine toeristisch-recreatieve toegangspoorten naar de Veluwe en het rivierengebied is wenselijk als stimulans voor schone en slimme mobiliteit. Deze toegangspoorten liggen primair op bestaande OV-knooppunten. We onderzoeken binnen de samenwerking van Veluweop1 wat nodig is om dit te realiseren.
De toegangspoorten concentreren toeristen op wenselijke locaties, bieden een makkelijke autovrije toegang tot de Veluwe en waterrecreatie, leveren kansen op voor de middenstand en kunnen dienen als mobiliteitshub voor overstap op fiets of OV. We denken daarbij aan Ede, Arnhem en Rheden, omdat deze stations op fiets- of loopafstand liggen van belangrijke toeristische trekpleisters: de Ginkelse Heide, Nationaal Park de Hoge Veluwe, Burgers' Zoo, Openluchtmuseum, de Posbank en het Gelders Arcadië. Kleinere toegangspoorten, zoals (overige) sprinter-stations, moeten vooral een gemakkelijke autovrije toegang bieden voor dag- of verblijfsrecreatie.

We onderzoeken welke recreanten en toeristen nu (met de auto) naar de Veluwe reizen en vanaf waar (mobiliteitsgedrag van onze bezoekers). Op basis hiervan verkennen we waar versterking van OV, fiets – of wandelinfrastructuur nodig is om deze toegangspoorten goed te laten functioneren.

Ook onderzoeken we de opgave voor de N224 tussen Ede en Arnhem. De woningbouwontwikkelingen in Ede en groei van de regio leiden tot extra recreatief en woon-werk verkeer. We onderzoeken of we maatregelen moeten treffen op deze weg.

6. Praktische hulp bij verdichting in kleinere kernen
We kiezen in eerste instantie voor verdichting en niet voor uitbreiding, ook in kleinere kernen. We maken daarom een praktische handleiding die inzicht geeft in hoe we verdichting in dorpen kunnen ontwerpen: groen, leefbaar, klimaat-adaptief en betaalbaar. Ook laten we een advies opstellen over hoe we ondergrond mee laten wegen in keuzes over woningbouwlocaties en de inrichting en het ontwerp ervan.

7. Onderzoek naar toekomst van zware, milieubelastende en water-intensieve industrie en energie
We gaan onderzoeken welke industrie die in het deelgebied Veluwe aanwezig is zich eigenlijk slecht verhoudt tot rol en positie en kwaliteiten van het deelgebied. Het doel is om te komen tot een plan voor deze industrie voor korte en lange termijn. Denk aan verplaatsing, verduurzaming, effect-mitigatie, herbestemming. Regio-overstijgend willen we alternatieven voor de warmte- en energietransitie onderzoeken, bijvoorbeeld aquathermie.

8. Verkenning opties Integrale Gebiedsontwikkeling
In het deelgebied Veluwe (en daarbuiten) lopen verschillende programma's (Nationaal Programma Landelijk Gebied, GMS-Stikstofmaatregelen, Natura2000, Veluweop1, Vitale Vakantieparken, RES, etc.). We streven naar een integrale gebiedsontwikkeling en onderzoeken de meest optimale samenwerkings- en organisatievorm. De provincie neemt hierin het voortouw, in goede afstemming met het Rijk.

Een brede betrokkenheid van het Rijk met steun van o.a. BZK, IenW, LNV en EZK is essentieel, bijvoorbeeld in de vorm van één rijksbod / regiodeal.

9. Onderzoek financieringsmodellen
In onze visie op "groene groei" zijn investeringen in "groen/blauw" als contramal randvoorwaardelijk voor investeringen in "rood" (woningbouw, bedrijfslocaties, etc).

Investeringen in natuurontwikkeling, transformatie van de verblijfsrecreatie en de groenblauwe dooradering van het landschap zijn tot op heden per definitie financieel onrendabel, mede doordat de maatschappelijke baten van het Veluwemassief lastig kwantificeerbaar zijn en de grenzen van het deelgebied en van de regio overstijgen. In de huidige context is de financiële "verdiencapaciteit" van het Veluws ecologisch systeem zeer beperkt.

Het geringe aantal nieuwbouwwoningen in het gebied biedt via opbrengsten uit de grondexploitatie nauwelijks dekkingsmogelijkheden voor de benodigde investeringen in "groen/blauw". Zelfs op regionaal niveau biedt de compensabele onrendabele top op de woningbouw onvoldoende dekking voor deze groenblauwe investeringen.
We zoeken naar financieringsmodellen, mechanismen en instrumenten om maatschappelijke baten en lasten van investeringen in "groen/blauw" adequaat te dekken. Dit doen we niet alleen voor de Veluwe, maar voor de brede Verstedelijkingsstrategie.

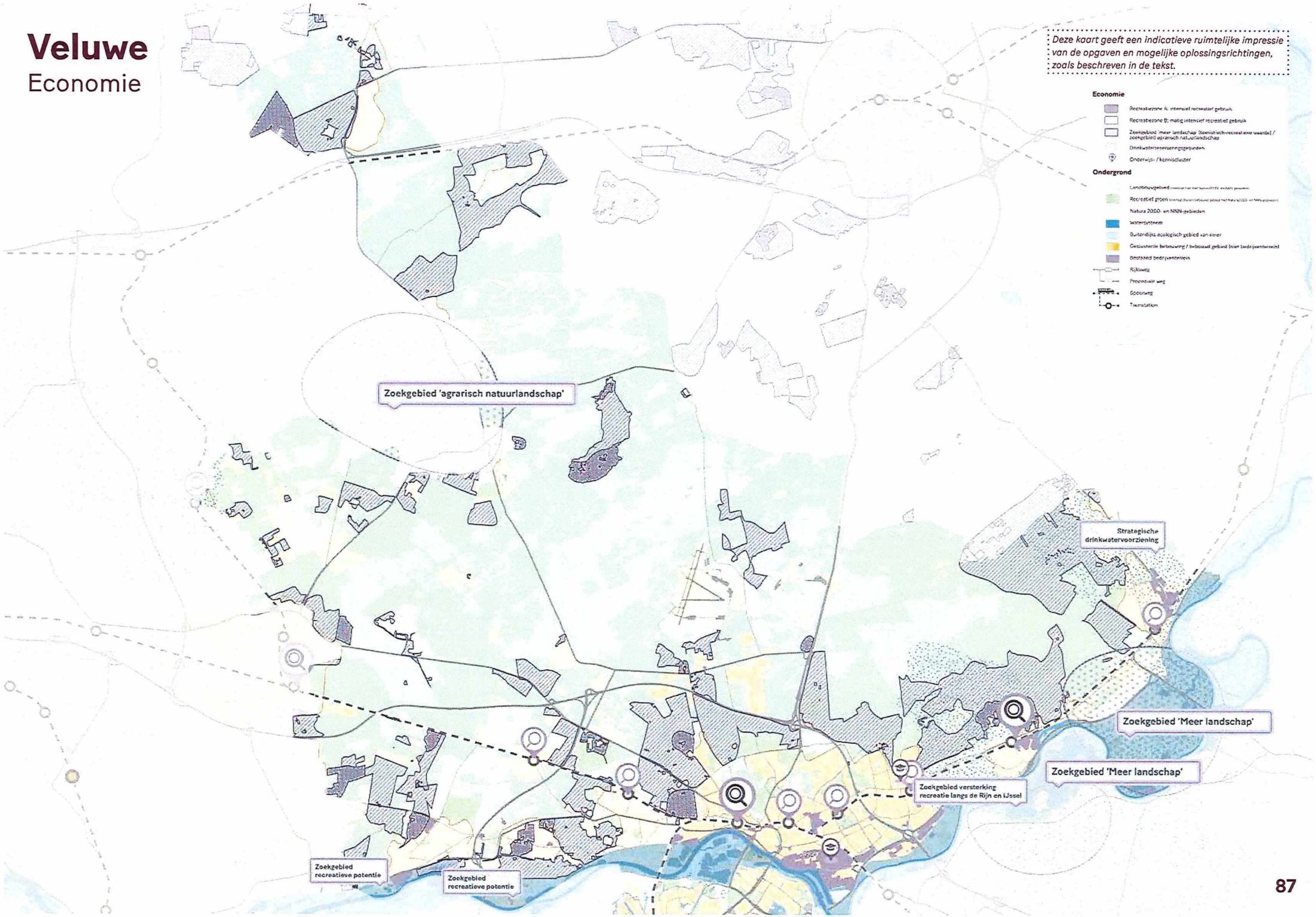
Veluwe
Leefomgeving

Veluwe
Mobiliteit

Veluwe
Economie

Veluwe
Wonen

